

Nr 955

Av herrar **Johansson** i Växjö och **Josefson** i Arrie, om decentralisering av bebyggelsestrukturen, m. m.

(Lika lydande med motion nr 820 i Första kammaren)

I december 1966 presenterades en skiss till regionplan för Storstockholm gällande fram till år 2000. Den förutsatte en ytterligare stark koncentration av befolkning till området. Storstockholm skulle enligt den, i denna etapp, dimensioneras för 2,2—2,5 miljoner invånare. Regionplaneskissen grundades till största delen på teorier om den ekonomiska välståndsutvecklingen i Sverige och Europa och dess krav på bebyggelsestruktur. Landets välstånd angavs bl. a. basera sig på att Storstockholm får vidareutvecklas som koncentrationspunkt för de ekonomiskt, politiskt och kulturellt ledande funktionerna i landet.

Regionplaneskissen har kraftigt kritiserats. Dels har kritiken gällt den miljö som erhålles för regionens invånare bl. a. beträffande bostäder, trafik och fritid, dels konsekvenserna för andra delar av landet genom den avfolkning som där blir följden om regionplaneskissen realiserar.

Kritikerna menar att i en storstadsregion som den tänkta kommer trafikförhållandena att bli outhärdliga samt att den fysiska miljön i andra avseenden liksom den sociala miljön starkt kommer att försämrans.

Benämningen regionplaneskiss för Storstockholm leder lätt till den uppfattningen att det den avhandlar är en angelägenhet för regionens invånare och inte för andra. Enligt formella bestämmelser i byggnadslagen kan så också anses vara fallet. Uppenbara förhållanden talar dock för att denna regionplanering, utöver att den är en mycket väsentlig angelägenhet för regionens invånare, även är en fråga av rikspolitisk betydelse.

Efter den remissbehandling som skett av regionplaneskissen har regionplanekontoret fått i uppdrag att framlägga ett förslag till regionplan. Avsikten är att denna skall gälla utvecklingen fram till 1985. Målsättningen om 2,5 miljoner invånare i Storstockholm år 2000 har dock fastställts i regionplanenämnden, vilken om den realiserar innebär en fördubbling av folkmängden på trettio år. Beslutet i regionplanenämnden är dock inte enhälligt.

Som redan berörts har regionplaneskissen för Storstockholm en stor rikspolitisk betydelse. En befolkningsökning som den tänkta kommer i många avseenden att styra utvecklingen i hela landet. Genom anhopningen av ar-

betstillfällen i storstadsregionen följer brist på sysselsättning i kommuner och regioner ute i landet, varav avfolkning följer. Nedlagt kapital i bostäder och anläggningar spolieras. Landskapet, som dock är rekreativmiljö för tätortsbefolkningen, förslummas.

I storstadsregionerna får man genom expansionen överhettning i näringslivet och stora kostnader för service. Arbetsresorna bör nämnas. Ofta tar dessa inom Storstockholm ett par timmar i anspråk per arbetsdag. Den tid som förspills på arbetsresor uppgår ungefärligt till 500 timmar per år eller 60 hela arbetsdagar. Förslitningen genom dessa resor är speciellt stor eftersom de utgör en belastning ovanpå vad som i övrigt presterats.

De stora påfrestningarna på de enskilda innebär risker för social utslagning. Samhället kan då trots betydande sociala insatser inte hindra att berörda personer får olidliga levnadsbetingelser. Den ökade inkomstspridningen i förening med den knappa tillgången på goda levnadsmiljöer och kravet på en hög privat konsumtionsstandard gör att klyftorna ökar. Den önskvärda ökade kontakten mellan olika samhällsgrupper uteblir. Det kan därför fastslås att en ökad storstadstillväxt står i strid med vårt krav på ökad jämlikhet i både de växande och de tillbakagående regionerna.

Utbyggnaden i en storstadsregion är särskilt dyrbar eftersom den medför mycket stora ingrepp i en redan etablerad stad. Kostnaden enbart för utbyggnad av tunnelbanan och trafikledsnätet i Storstockholm är för en tioårsperiod beräknad till drygt fem miljarder kronor. I och för sig är en sådan utbyggnad nödvändig om den planerade expansionen skall kunna komma till stånd. Men det torde utan vidare kunna konstateras att de behov som föranleder denna kommunikationsutbyggnad kan täckas till mycket lägre kostnader om man går in för ett mera decentraliserat näringsliv och ett mera decentraliserat boende i landet.

Kostnaden för denna utbyggnad täcks till större delen av statsmedel, varför hela landets befolkning får ta konsekvenserna av en dyrhet, som till stor del är föranledd av just befolkningskoncentrationen. Speciellt allvarligt är att en mycket stor del av regionens befolkning tvingas vara bosatt invävd i ett stort trafikmaskineri. Detta har mycket stora konsekvenser genom störande buller, avgaser, inskränkningar i rörelsefriheten o. s. v. Utbyggnaden av trafikapparaten inkräktar ständigt på parker och grönområden och även på de vattenytor, som i så hög grad givit Stockholm dess karaktär.

Trots den utbyggnad av trafikapparaten som skisseras kommer den att visa sig otillräcklig. Det gäller inte minst när man från regionen och särskilt från centralare delar på fritiden skall söka sig ut för rekreation. Nya överväganden inom regionplanarbetet har visat att detta inte är möjligt i den utsträckning som tidigare är tänkt om den beslutade expansionen kommer till stånd. Detta innebär att, samtidigt som miljöförhållandena försämrars i Storstockholm inte minst genom en enorm trafikapparat, det blir allt värre att komma utanför regionen för rekreation.

En annan konsekvens av expansionen är att stadens närområden blir allt ogästvänligare. Närzonen flyttas ständigt utåt i takt med bebyggelsen eller snabbare än denna. Denna zon domineras på ägarsidan av exploatörer. Landskapet förslummas genom att åkrarna blir föremål för matjordstäkt för att sedan bli tippar för fyllnadsmassor. Befintliga byggnader tas i anspråk för bilskrotning och liknande nedskräpande verksamhet.

Många andra skäl kunde anföras mot en expansion av det slag man i regionplanarbetet tänker sig. Men redan om man summerar de angivna skälen finner man att fortsatt befolkningsanhopning inte är till gagn vare sig för dem som bor i andra delar av landet eller för dem som bor i storstadsregionen. Den innebär dåligt resursutnyttande för landet i dess helhet och sämre miljöförhållanden inte minst i den region där befolkningsanhopningen sker. Man ger visserligen en förhoppning om att miljökonsekvenserna skall bemästras, men det har hittills inte kunnat ske i takt med expansionen, varför en ständig miljöförsämring pågår.

Det är här givetvis angeläget att påpeka att en snabb dämpning av expansionen måste föregås av effektiva lokaliseringsåtgärder som ger sysselsättning i orter där god miljö kan erhållas till låga samhällsliga kostnader. Det är för övrigt genom en sådan politik trycket i den nuvarande bostadskön kan lättas.

En snabb dämpning av expansionen i Storstockholm är otvivelaktigt första förutsättningen för att åt regionens befolkning skapa goda miljöförhållanden på alla områden. Genom dämpningen kommer ekonomiska resurser att stå till förfogande för dessa mycket kostnadskrävande insatser. Statsmakterna har i många avseenden medel att påverka denna utveckling.

Med hänvisning till det anförda hemställes,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om åtgärder för att få Storstockholms regionplanefråga prövad i ett vidare befolkningspolitiskt och miljömässigt perspektiv;

att riksdagen uttalar sig för en decentraliserad bebyggelsestruktur i landet;

att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller om att man med alla de medel statsmakterna har i sin hand påverkar utvecklingen i storstadsregionerna mot i alla avseenden goda miljöförhållanden.

Stockholm den 28 januari 1970

Bertil Johansson (cp)

i Växjö

Stig Josefson (cp)

i Arrie